

ÅRBOGEN 1

EN TELTRING FRA ELDRE STEINALDER

av Signe Groot Terkelsen og Janne Oppvang

Kommune og fylke	Harstad, Troms
Askeladden ID	214635
Museumsnummer	Ts16090
Kulturminnetype/ strukturer	Teltboplass
Utgravningsleder	Signe Groot Terkelsen
Feltledere	Erik Kjellman (GIS)
Feltmannskap	2
Tidsrom	16.08 - 02.09.21
Dagsverk i felt	26 dv
Metode	Manuell avtorving, konvensjonell steinaldergraving
Avtorvet areal	24,7 m ²
Dv med maskin	0
Utgravd areal (fordelt på lag)	Lag 1: 22,5 m ² Lag 2: 11,75 m ² Lag 3: 5,75 m ² Lag 4: 2 m ² Lag 5: 0,5 m ²
Utgravd volum	2,12 m ³
Volum pr dagsverk	0,1 m ³
Hoh.	49,9 m
Funn	1782 littiske funn
C14-dateringer	6644-7025 f.Kr, 7607-8305 f.Kr.
Datering	Mellommessolitikum

BAKGRUNNEN FOR UNDERSØKELSENE

Årbogen 1 ble registrert i forbindelse med Troms Fylkeskommunes arkeologiske registreringer i 2015-16 i Kvæfjord, Harstad og Skånland kommune. Lokaliteten ble identifisert med ett prøvestikk sentralt på et ca. 25 kvadratmeter stort, flatt platå. I prøvesticket ble det påvist et ca. 10 cm tykt funnførende lag av lys, siltholdig sand. Funnene i prøvesticket besto av fem avslag i flint, herav ett brent. Det ble også registrert en rekke av stein i kanten av prøvesticket, tolket som ytterkant av steinsatt ildsted. Lokaliteten lå 50-51 moh. og dateres til eldre steinalder.

BELIGGENHET

LOKALISERING

Årbogen 1 er plassert på et lite flatt platå med panoramautsikt over Tjeldsundet, ca. 5,6 kilometer sydvest for Tjeldsundbrua (Figur 1). Lokaliteten er naturlig avgrenset av skrånende terreng mot øst og ned mot Tjeldsundet, og den ligger mellom 50 og 51 m over dagens havnivå. 700 m mot sydvest renner Årbogelva, som har sitt utspring i Årbogvatnet (250 moh), knapt 2 kilometer mot vest. Ca. 100 m nordøst for lokaliteten, renner enda en liten bekk.

Lokaliteten ligger til dels utsatt i fjellsiden uten noen naturlig beskyttet havn eller andre topografiske elementer å forholde seg til. Ved en befarig i dette området tidlig på våren i 2022 ble det observert flere små platåer i fjellsiden lik den Årbogen 1 ble funnet på.

Vegetasjonen på lokaliteten, og skråningen rundt den, består av bjørk og lyng. Mot nord, hvor adkomstveien ble anlagt, vokser gran. Jordsmonnet består av torv og derunder lys brungrå sand med en større andel grus, og mye jernutfelling mot bunnen.

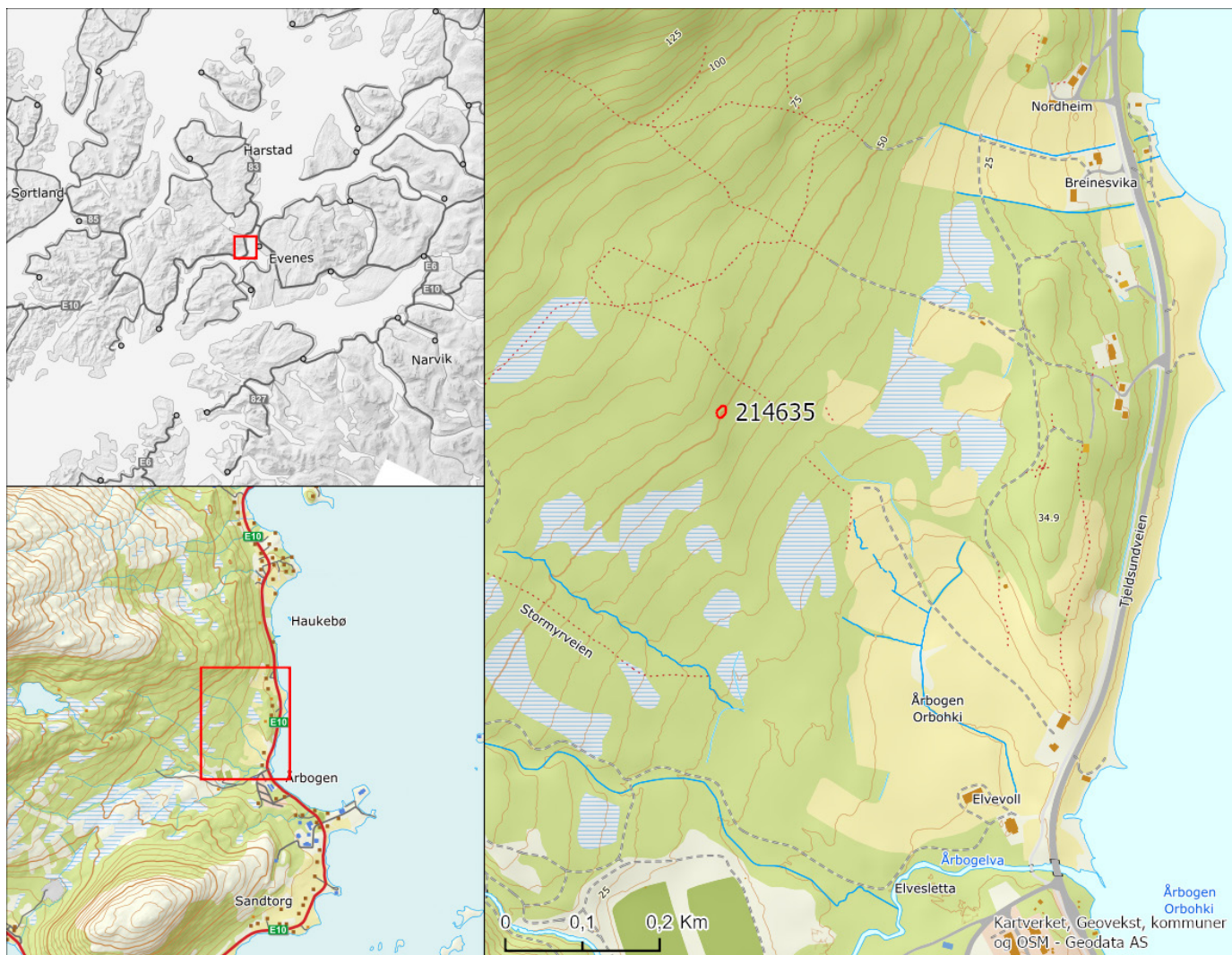
I løpet av undersøkelsen ble de gjort flere funn av avslag langs adkomstveien til felt, ca. 200 m nord for lokaliteten. Ved en etterfølgende systematisk prøvestikkundersøkelse identifiserte arkeologer fra Troms- og Finnmark Fylke en ca. 2600 kvadratmeter stor lokalitet her (Årbogen 2 id 281683).

MÅLSETTING

PROBLEMSTILLING

Steinalderlokalitetene i prosjektet skulle undersøkes med hensikt om å øke kunnskapen om steinbrukende tid i Sør-Troms og Nordland, med fokus på kystlandskapet som ressurs og begrensing for bosetning, og hvordan dette kan ha endret seg over tid.

Årbogen 1 representerer sannsynlig et enkelt besøk av en eller en håndfull personer.

Figur 1 Oversiktskart over Årbogen 1.

En romlig og kronologisk avgrenset kontekst som dette gir gode betingelser for å kunne utlede komplette reduksjonssekvenser tilknyttet produksjon og vedlikehold av redskaper. Videre framstår lokaliteten som svært velegnet for å undersøke hvordan kortvarige oppholdsplasser ble anvendt og hvilke aktiviteter som foregikk her. Resultatene vil kunne anvendes for å belyse problemstillinger rundt mobilitet og erverv i den eldste delen av steinalderen.

PRIORITERINGER OG STRATEGIER

For å svare ut problemstillingen ble det lagt opp til totalgraving av funnflaten. Området med funn var godt avgrenset, og det ble prioritert å samle inn alt av materiale med tanke på typologi, datering og analyser av produksjonssekvenser. Materialet kan representere et tilnærmet komplett funninventar, og er egnet for videre analyser, som igjen kan svare ut spørsmål reist i

målsettingen.

Ved oppstart ble det også vurdert å legge en sjakt mot sydøst ned over skråningen fra platået. Dette ville gi mulighet for å oppfange eventuelle spor av utkast fra bosetningsflaten. Ved avtorvingen viste det seg å være en tydelig avgrensning av overflatefunn på selve platået, og det ble derfor vurdert at en utvidelse med sjakt ikke ville bidra med ytterligere informasjon.

UNDERSØKELSESMETODE OG DOKUMENTASJON

FELTMETODE OG DIGITAL DOKUMENTASJON

Årbogen 1 ble avtorvet manuelt, for å få en høyere nøyaktighet på funnspredning både horisontalt og vertikalt ble det prioritert å grave alle lagene i 5 cm, selv om det ikke var stratigrafi i området rundt strukturen.

Figur 2 Martine Lahti setter ut rutenett

CPOS var kun tilgjengelig enkelte dager i løpet av utgravningen, noe som førte til at vi ikke kunne følge prosjektets standarder og rutiner for dokumentasjon. Et 1x1 m rutenett ble etablert i Intrasis og satt ut med CPOS i felt etter avtorvning (Figur 2). Kvadranter gitt Intrasis ID manuelt i forkant av gravingen. Det samme gjaldt størsteparten av prøvene som ble tatt. Prøvene ble relatert til den kvadrant, de var tatt i. Enkelte prøver, herunder pollenprøver, ble målt inn med CPOS.

I det utsatte rutenettet var det byttet om på øst og vest, men siden antallet feltarbeidere var så begrenset (to), lyktes det å fastholde overblikket og dokumentere rutegravningen korrekt.

PRØVEUTTAK

Det ble tatt prøver av trekull til datering, samt makrofossilprøver og pollenprøver, med henblikk på å undersøke ressursutnyttelse samt redegjøre for det landskapet som beboerne på Årbogen 1 brukte. Det ble også samlet inn noe oker. Undersøkelsen hadde stort fokus på prøveinnsamling siden det ikke tidligere har vært mulig å foreta en absolutt datering av tidligmesolitiske lokaliteter i området.

For å optimere sjansen for absolutt datering av lokaliteten, ble alt av synlig trekull innsamlet. Det fantes ikke spor av nedgravninger eller andre sikre kontekster, så trekullfragmenter ble plukket underveis i gravningen gjennom det funnførende laget og relatert til den kvadranten de var funnet i.

Det ble tatt en vertikal serie pollenprøver i kanten av lokaliteten syd for strukturen, det ble også tatt tre pollenprøver under en stein sentralt

i teltringen. I tillegg ble det tatt to makroprøver. Den ene besto av hele lag 3 i en kvadrant midt på flaten, den andre ble tatt fra samme profil som pollenserien. Alle pollenprøvene samt makroprøven fra profilen ble tatt av botanikere Kari Loe Hjelle og Lene Synnøve Halvorsen fra Universitetet i Bergen (Halvorsen, 2023).

OBSERVASJONER OG RESULTATER

STRATIGRAFISKE FORHOLD

Lokaliteten hadde svært enkel stratigrafi som fremsto uforstyrret. Øverst var et inntil 10 cm tykt, mørkt sortbrunt torvlag, iblandet trekull, noen steder i større konsentrasjoner. Mellom torven og det funnførende laget, delvis i samme utstrekning som steinringen A20033, var et inntil ca. 1 cm tykt gulgrått, siltholdig sandlag, A20052. Laget ble ikke gravd stratigrafisk, men er dokumentert i overflaten og deretter gravd som en del av det mekaniske lag 1.

Rett under torven, og under det siltholdige laget beskrevet over, lå det funnførende laget. Dette bestod av lys, brungrå, finkornet sand iblandet grus og stein og var 5-10 cm tykt på størstedelen av lokaliteten, med enkelte plasser opp til 25 cm tykkelse. Øverst i det funnførende laget, kunne det også ses litt torvresten og rester av de spredte kullkonsentrasjonene, som kunne ses i torvlaget. Under det funnførende laget var et mer gruset sandlag med kraftig jernutfelling (aurheller). Det var en glidende overgang mellom det funnførende laget og aurhellerlaget, som ikke inneholdt funn. Innenfor steinringen var det funnførende laget generelt mindre steinete enn

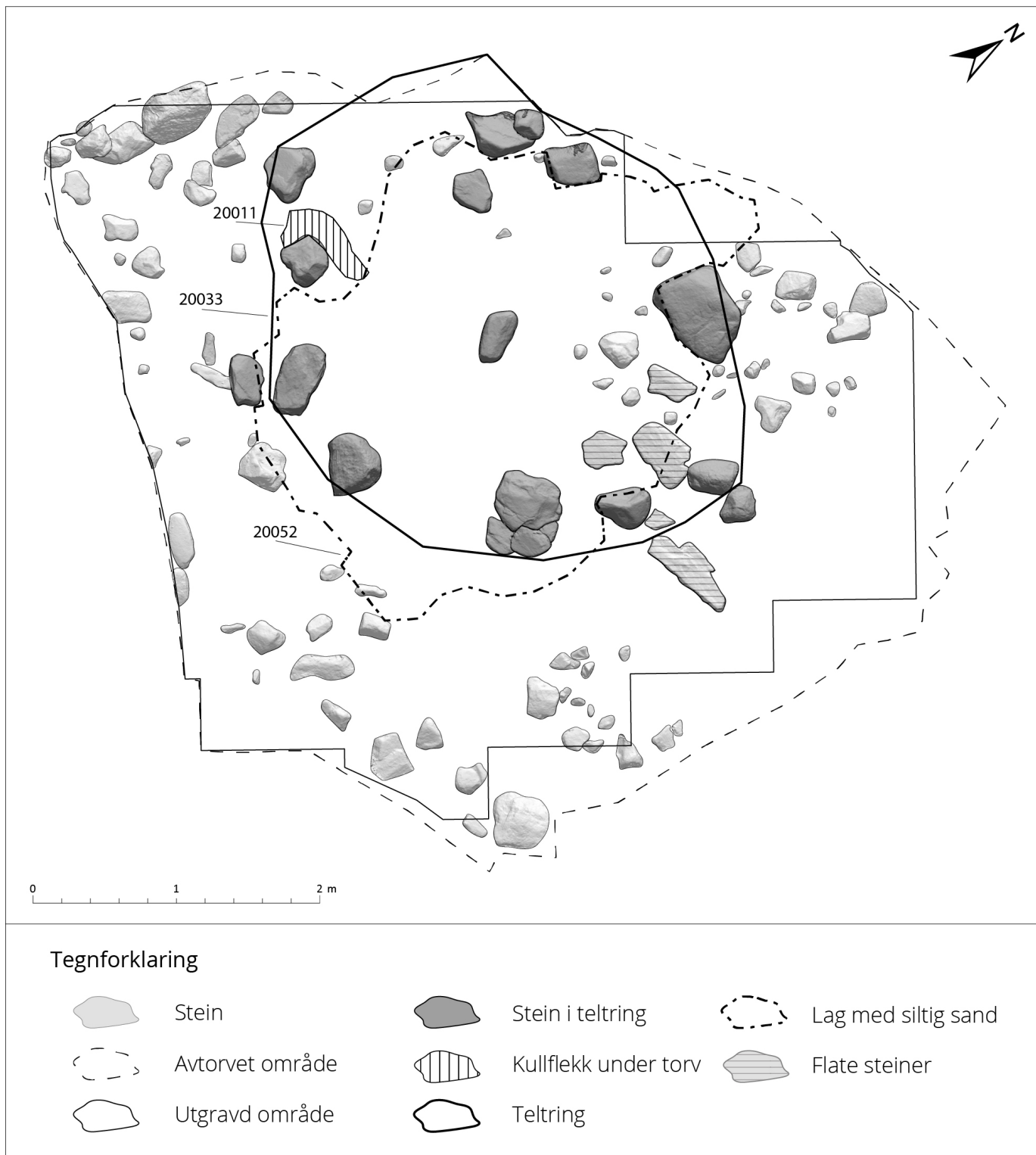
Figur 3 Planbilde av teltringen under gravning. Mulig inngangsparti i forgrunnen. Foto mot sørvest.

utenfor. Der var ingen spor av nedgravning, men heller tegn til at stein hadde blitt ryddet bort inne i steinringen.

STRUKTURER

Det var én enkelt struktur på lokaliteten, A20033 (Figur 3 og Figur 4). Strukturen besto av en oval ring med stein som omgir en tilnærmet

sirkulær ryddet flate og tolkes som en teltring. Flaten målte 2,86 x 3,15 m i diameter. Steinene lå i mekanisk lag 2 av det funnførende laget, og de fleste strekker seg ned igjennom hele det funnførende laget. Avstanden mellom steinene i ringen var mellom 0,2 og 1 m. Rett under torva lå A20052 som beskrevet over og under dette igjen det funnførende laget.

Figur 4 Plantegning ÅrboGen 1, illustrasjonen vises mot NV på grunn av det lokale rutenettet der x stiger mot NV.

ÅRBOGEN 1

I avgrensingen av, og delvis utenfor den øst-nordøstre avgrensningen av teltringen, lå det en samling med flate heller mellom 30 og 60 cm store. Hellene ligger i lag 2, slik som steinene til teltringen, og de tolkes som deler av et mulig inngangsparti.

Nord og øst for teltringen lå det en steinansamling som bestod primært av mindre, delvis skjørbrente steiner spredt ut over et areal på 4,3 kvadratmeter. Området er ikke tegnet inn på plantegningen, men tolkes som avfallssone bestående av stein, som er ryddet bort fra teltområdet.

FUNNGJENNOMGANG

Det ble funnet totalt 1782 gjenstander på Årbogen 1, katalogisert i Unimus under Ts16090.

1765 (99,0%) av gjenstandene er av flint (Tabell 1). Det resterende materialet er av kvartsitt (11 stk.), kvarts (3 stk.), bergkrystall (2 stk.) og bergart (1 stk.). 1704 primærbearbeidede gjenstander utgjør 95,6% av materialet. 78 sekundærbearbeidede gjenstander utgjør 4,4%. Lokaliteten ble gravd ut i flere mekaniske lag, funnsammensetningen i de ulike lagene er lik og samtlige kategorier, både gjenstander og råstoff, var prepresentert i hvert av lagene. De tolkes som å være spor etter den samme bruksfasen og vil behandles videre slått sammen. Funn av fragmenterte enkeltgjenstander som kan refittes, men som er funnet i ulike lag kan støtte dette; for eksempel en flekke der medialfragmentet (Ts16090.574) er funnet i lag 2 og proksimaldelen (Ts16090.844) er funnet i lag 4.

Gjenstand	Bergart	Bergkrystall	Flint	Kvarts	Kvartsitt	Totalsum	%
Primærttilvirket						1704	95.62%
Avslag	1	2	1374	3	10	1390	78.00%
Avslag, bipolar			13			13	0.73%
Avslag, frontfornyng			5			5	0.28%
Flekk			61			61	3.42%
Fragment			150		1	151	8.47%
Kantavslag			1			1	0.06%
Kjerne, bipolar			8			8	0.45%
Kjerne, plattformkjerne			5			5	0.28%
Kjerne, uregelmessig			2			2	0.11%
Mikroflekk			42			42	2.36%
Plattformavslag			24			24	1.35%
Stikkelavslag			4			4	0.22%
Sekundærbearbeidet						78	4.38%
Avslag, retusjert			39			39	2.19%
Bor av avslag			1			1	0.06%
Bor av flekk			2			2	0.11%
Flekk, retusjert			12			12	0.67%
Flekkekniv			1			1	0.06%
Kantstikkel			6			6	0.34%
Midtstikkel			7			7	0.39%
Kjerneøks			2			2	0.11%
Mikroflekk, retusjert			2			2	0.11%
Mikrostikkel			2			2	0.11%
Skraper, endeskraper			2			2	0.11%
Totalsum	1	2	1765	3	11	1782	100.00%
%	0.06%	0.11%	99.05%	0.17%	0.62%	100.00%	

Tabell 1 Alle funn fra Årbogen 1.

RÅSTOFF

FLINT

Samtlige flekker, mikroflekke, kjerner og sekundærbearbejdede gjenstander er i flint og fordelingen på de ulike variantene vises i Tabell 2. Varianten grå flint utgjør den største mengden med 38,7%, fulgt av lys fin flint med 28,2%. Bryozoflint og mørk fin flint utgjør de minste andelene bare 2,5 og 3,1% av det samlede flintmateriale.

Flint av uspesifisert type utgjør 8,3% av flinten. Disse er sterkt varmpåvirket og har ikke gjenkjennelig farge eller kvalitet, de er også ofte spaltet eller har popouts, noe som har ført til at det er mye fragmenter i denne kategorien i forhold til de øvrige variantene.

21 % av flintmateriale har registrert cortex, dette gjelder både redskaper, kjerner og avfallsmateriale. I varianten mørk fin har nesten halvparten av funnene cortex. I bryozo, grå og heterogen er andelene funn med cortex ca 30 % av materialet. For hvit grov har 16 % av materialet cortex og i lys fin er det bare på 7 % av materialet.

Det er funnet kjerner, flekker og sekundærbearbejdede gjenstander i alle flintvariantene, det samme med avslagsmateriale og fragmenter. Unntaket er bryozoflint der det ikke er kjerner. Plattformavslag finnes ikke i uspesifisert og mørk fin flint, men i alle de øvrige variantene også i bryozo.

Gjenstand	Bryozo	Grå	Heterogen	Hvit grov	Lys fin	Mørk fin	Uspesifisert	Totalsum
Primærttilvirket								
Avslag	23	567	93	186	397	31	77	1374
Avslag, bipolar	1	8	1		2	1		13
Avslag, frontfornyng		4		1				5
Flekk	6	12	1	10	23	7	2	61
Fragment	1	40	8	10	21	6	66	152
Kantavslag					1			1
Kjerne, bipolar		4		1	1	2		8
Kjerne, plattformkjerne		1	1	2			1	5
Kjerne, uregelmessig		1		1				2
Mikroflekk	2	14		2	23	1		42
Plattformavslag	1	6	1	5	11			24
Stikkelavslag	1	1			1	1		4
Sekundærbearbejdet								
Avslag, retusjert	2	13	3	3	12	3	1	37
Bor av avslag						1		1
Bor av flekk		1			1			2
Flekk, retusjert	3	5		2	1	1		12
Flekkekniv	1							1
Stikkel	2	4	3	2	2			13
Kjerneøks				2				2
Mikroflekk, retusjert					2			2
Mikrostikkel	1					1		2
Skraper, endeskraper		2						2
Totalsum	44	676	111	227	498	55	147	1765
Prosent	2%	38%	6%	13%	28%	3%	8%	100

Tabell 2 Oversikt over flintvariantene og redskaper fra Årbogen 1

ØVRIGE RÅSTOFF

Av andre råstoffer ble det funnet 16 avslag og ett fragment som til sammen utgjør 1,0% av materialet. Størstedelen, 10 avslag og et fragment, er i kvartsitt, hvor det ses to tydelige undertyper: hvit grov kvartsitt og grå båndet kvartsitt. Tre avslag er i kvarts av ulik kvalitet, to avslag er i bergkristall og ett i bergart. Sistnevnte er muligvis kraftig forvitret grønnstein.

GJENSTANDER

AVSLAG OG FRAGMENTER

Avslag og fragmenter uten annen distinksjon utgjør den største delen av materialet, i andre råstoff enn flint utgjør de 100 % av materialet, i flint utgjør de 84,4 %. Avslag utgjør mellom 90 % og 85 % av funnene i grå, heterogen, hvit grov og lys fin flint, men kun henholdsvis 66 og 67% av funnene i bryozoflint og mørk fin flint. Av de uspesifiserte flintene er det kun 53 % avslag, men her er fragmentkategorien stor, med 45 %.

84,6 % av avslagene i flint er under 2 cm (1298 stk), 15 % er mellom 2 og 5 cm (263 stk.) og kun 0,6% (12 stk.) er over 5 cm store. Det er litt variasjon i de ulike flintvariantene; avslag over 5 cm er kun funnet i grå og hvit grov flint, og høyest andel av de minste avslagene finner vi i variantene lys fin, mørk fin og uspesifisert flint. Av andre råstoffer enn flint er omtrent halvparten av avslagsmaterialet (12 stk) under 2 cm, seks er mellom 2 og 5 cm og ti over 5 cm.

FLEKKER OG MIKROFLEKKER

Det er funnet i alt 73 hele eller deler av flekker og 44 hele eller deler av mikroflekker (Tabell 2). Disse utgjør henholdsvis 4,1 og 2,5% av det samlede flintmaterialet. En andel av disse er retusjert og vil omtales lengre ned i teksten. Videre vil flekker og mikroflekker behandles samlet som flekker. Det er flest flekker i grå flint, etterfulgt av lys fin flint (Figur 5) og deretter hvit grov flint, men det er flekker i alle flintvariantene.

35 av flekkene er hele. Gjennomsnitts-

Figur 5 Et utvalg mikroflekker i lys fin flint (Ts16090.308, 437, 816 og 888).

størrelsen på en vanlig flekke er 3 x 1,3 cm, lengden er nok noe påvirket av en enkelt flekke som er 10,7 cm lang (i hvit grov flint). For mikroflekkene er gjennomsnittsstørrelsen 1,6 cm lang og 0,5 cm bred.

Også i flekkematerialet er det variasjon mellom de ulike flinttypene. Hvis man ser antallet flekker opp mot det totale antall funn innad i flintvarianten, så utgjør flekker i bryozo den største andelen med 25 % av bryozomaterialet. Den med nest størst andel innad i råstoffvarianten er mørk fin, der det er 16 % flekker. Dette er de to flintvariantene det finnes minst av på lokaliteten, men altså med en høy mengde flekker i forhold til andre gjenstander. De to variantene med høyest andel funn har 4 % flekker (grå) og 8 % flekker (lys fin).

KJERNER OG KJERNEAVSLAG

Det er funnet 15 kjerner og kjernefragmenter, samt 29 kjernetilvirkningsavslag på lokaliteten totalt ca 2 % av materialet.

Av kjernene er åtte bipolare, fem plattformkjerner og to kjerner av uregelmessig form. Sistnevnte betegnelse dekker kjerner med avspaltningsarr i tre eller flere retninger, og dermed også noen plattformkjerner. Kjernene er tilvirket i grå (5 stk.), hvit grov (4 stk.), mørk fin (2 stk.), heterogen (1 stk.), lys fin (1 stk.) flint. Det er også funnet en varmpåvirket kerne i flint av uspesifisert type. Den eneste flinttypen på lokaliteten som det ikke er funnet kjerner av, er bryozoflint, men her er det ett plattformavslag.

De bipolare kjernene måler 1,1-2,6 cm x 2,1-2,8 cm, plattformkjernene måler 0,9-2,5 cm x 1,7-2,7 cm og de to uregelmessige kjerner 1,9 x 2 cm og 3,5 x 4,9 cm. De to kjernene i hvit grov flint er plattformkjerner (Ts16090.117 og 634) med regelmessige avspaltningsarr fra flekkeproduksjon. Ts16090.117 er som den eneste av plattformkjernene nærmest sylindrisk med to motstående plattformer. De andre plattformkjernene har mere uregelmessige avspaltningsarr og kan ha vært benyttet til avslagsproduksjon. Det samme gjelder den ene av de to uregelmessige kjernene, Ts16090.383, i hvit grov flint. Ts16090.87 i grå flint har derimot enkelte fine, regelmessige avspaltningsarr, og må derfor på ett tidspunkt ha vært benyttet til

mikroflekkeproduksjon.

Av kjernetilvirkningsavslag er det funnet fem frontfornyingsavslag og 24 plattformavslag. Plattformavslagene finnes i alle kategorier med unntak av mørk fin og uspesifisert (tabell 2). De fleste er av lys fin flint (11 stk.) etterfulgt av grå (6 stk.) og hvit grov (5 stk.).

Fire av frontfornyingsavslagene er i grå flint, det siste i hvit grov. To av disse har rester av fasettert plattform, ett har rester av glatt plattform. Plattformavslagene kan deles videre inn i ni kantavslag, åtte plattformskiver, seks prepareringsavslag og ett oppretningsavslag. Blant plattformskivene er det funnet seks med fasettert plattform. Fire av kantavslagene har rester av glatt plattform og et har rester av mulig fasettert plattform. Det ene oppretningsavslaget har rest av glatt plattform.

Av de mest funnrrike flintvariantene så utgjør kjerner og kjernetilvirkningsavslag 1,6 % av den grå flinten og 2,4 av de lyse fine. Av de mest sparsomme utgjør kjerner og kjernetilvirkningsavslag 3,5 % av mørk fin flint og 2 % av bryozoflinten.

SEKUNDÆRT TILVIRKEDE REDSKAPER

AVSLAG, RETUSJERT

Det ble funnet 38 retusjerte avslag, hvorav flest i grå (13 stk.) og lys fin (12 stk.) flint. I alle andre flinttyper finnes det bare mellom to og tre retusjerte avslag. Det er ikke noe tydelig trend i formen på retusjen. 13 avslag har en form for kantretusj, syv har enderetusj, en har totalretusjerte sider og 15 har «annen retusj». De to siste har retusjerte hakk.

STIKLER

Stikler er med 13 eksemplarer den mest funnrrike redskapskategorien utenom retusjerte avslag. Syv er kantstikler og seks er midtstikler, åtte er produsert på avslag og fem på flekker eller flekkelignende avslag. De er produsert i alle flinttyper bortsett fra mørk fin flint og flint av uspesifisert type.

FLEKKER MED RETUSJ (HERUNDER MIKROFLEKKER)

Der er 11 flekker og tre mikroflekker med retusj i materialet. Retusjerte flekker finnes i alle flinttyper bortsett fra heterogen og uspesifisert type, retusjerte mikroflekker bare i lys fin flint.

Figur 6 Øksefragmenter i hvit grov flint: Ts16090.290 (øverst) og 801 (nederst).

BOR, SKRAPERE, MIKROSTIKKEL OG KNIV

Av de tre borene er det ett flekkebor, det vil si en flekke med helretusjerte sider og borspiss. Denne er laget i grå flint. Ett bor er laget på en mikroflekk i lys fin flint og ett er laget på et avslag i mørk fin flint med cortex eller patinering på en side. To skrapere i grå flint er de eneste sikre i materialet. Begge er endeskrapere på flekker og i grå flint. Det er registrert to mikrostikler i materialet. Den ene er laget av bryozoflint, den andre mørk fin flint. Det ble også funnet en uformell flekkekniv av heterogen flint.

ØKSER

Det er funnet to fragmenterte økser, begge i hvit grov flint (Figur 6). En (Ts16090.290) er et eggfragment av en kjerneøks med rombisk tverrsnitt og mulig spesialisert egg. Den andre (Ts16090.801) er antakelig nakkefragment av kjerneøks med trekantet tverrsnitt.

ANALYSE

PRØVER

Trekull

Det ble innsamlet 23 trekullprøver til datering hvorav 10 stk. ble kassert siden mengden av trekull var under 0,02 gram. Seks av de resterende 13 prøvene ble innsendt til analyse. De analyserte prøvene ble tatt i alle funnførende lag innenfor steinringen A20033 (Tabell 3). Syv prøver er magasinert uten analyse, og alle de analyserte prøvene har restmateriale som også er magasinert.

Museumsnr	Nat.vit.	Intrasis ID	Funnkontekst	Lag	Prøvetype	Datert materiale	C14 alder	Kalibrert alder (94,4%)
Ts16090.3	TRa-19127	20703	A20033	1	trekull	1 bit Dicotyledon	9079 +26/-25 BP	8305 - 8244BC
Ts16090.4	TRa-19128	20706	A20033	2	trekull	1 bit Betula sp.	8822 +22/-22 BP	8170 -7760BC
Ts16090.8	TRa-17108	20715	A20033	3	trekull	2 biter Betula sp.	8742 +22/-22 BP	7940BC - 7607BC
Ts16090.10	TRa-17181	20718	A20033	4	trekull	2 biter Dicotyledon (diffusporret ved)	7891 +29/-28 BP	7025BC - 6644BC
Ts16090.11	TRa-19129	20719	A20033	4	trekull	1 bit Dicotyledon	8934 +22/-22 BP	8245BC - 7965BC
Ts16090.13	TRa-17182	20721	A20033	4	trekull	1bit Betula sp.	8994 +22/-22 BP	8285BC - 8022BC

Tabell 3 Dateringer fra lokaliteten

Dateringene ligger, relativt sett i forhold til tidsperspektivet, ganske samlet. De to eldste viser til perioden 8305 – 8022 f.Kr. Den neste viser 8245-7965 f.Kr. og alle tre overlapper ved så vidt ca. 8240 f.Kr. De midtre to dateringene har en større overlapp og viser til en tidsramme på 8170-7607 f.Kr. Den yngste av dateringene viser 7025-6644 f.Kr. Alle dateringer faller innfor perioden eldre steinalder og de to første periodene av mesolitikum (TM og MM).

Det ligger et stort potensial i disse dateringene, både fordi dateringene er fra gode kontekster og man kan gå i dybden på selve dateringen, men også fordi det er mer analyserbart materiale fra gode kontekster tilgjengelig. Det er også restmateriale fra de daterte prøvene, som vil kunne analyseres om ønskelig.

Makrofossiller og pollenprøver

To makroprøver og et sett med pollenprøver ble tatt på lokaliteten (tabell 4). Den første makroprøven var en hel kvadrant (10 liter) i mekanisk lag 3 i teltringen. Etter flottering ble det vurdert at den inneholdt nok organisk materiale til makrofossilanalyse, og den ble derfor sendt til analyse (Intrasis ID 20710). Den andre makroprøven (PM20914) ble tatt fra pollenserierprofilen.

Paleobotanikere fra UiB (Halvorsen, 2023) tok alle pollenprøvene, en serie i profilen ved kanten av feltet og en prøve tatt under en stein midt i teltringen.

Analysene av disse prøvene viser at i den eldste delen av steinalderen var vegetasjonen trolig bjørkeskog (Halvorsen, 2023). Fuktkrevende vegetasjon tyder på at lokaliteten lå strandnært og det er definert flere arter som er vanlig forekommende spor etter menneskelig aktivitet. Prøven under steinen i teltringen var den eneste på lokaliteten som gav spor etter multe. Treartsanalysen fra makroprøven i teltringen viser at man har brukt bjørk som brensel, iblandet einer (lokale arter på lokaliteten).

Oker

Det ble samlet inn oker i to kvadranter. En prøve bestod av tre små biter <1 cm i diameter. Den andre av 11 meget små biter. Sistnevnte ble innsamlet i kvadranten, som var tatt inn som makroprøve 20710 under flottering. Dette

resulterte i en høyere funnmengde, siden bunnsikt i flotteringsmaskinen var 2 mm i motsetning til i felt, hvor alt ble såldet i 4 mm vannsåld. Alt av innsamlet oker var av mørk rød farge, hvilket kan skyldes varmpåvirkning (Wadley, 2009). Det er dog ingen indikasjoner på om en mulig varmpåvirkning var intensjonell eller et resultat av andre omstendigheter. Oker kun er funnet i et begrenset område på lokaliteten, men det er ikke andre indikasjoner på om okeren har vært benyttet på lokaliteten eller er naturlig avsatt.

FUNN

Råstoffbruk

Flint er med 99% av de litiske gjenstandene det dominerende råstoffet på lokaliteten. I de ulike flintvariasjonene er det indikasjoner på at det har vært benyttet mange ulike kjerner til redskapsproduksjon.

Størst er andelen av grå flint (683 gjenstander og 39 % av flintmaterialet). Dette er en samlebetegnelse for lys grå til mørk grå opak flint, oftest noe grov i kvaliteten. Varianten er benyttet til de fleste typer av redskaper samt både flekker og avslag. Avslagsmaterialet utgjør 90 % av den grå flinten, 4 % er flekke- og 1,6 % er kjernemateriale. Sistnevnte består av både bipolare og plattformkjerner, samt kjernetilvirkningsavslag. Den grå flinten kan omtales som strandflint eller Helgelandsflint. Spjelkavik (2016) oppsummerer i sin mastergradsavhandling kort forskningshistorien om strandflints opprinnelse i Nord-Norge og langs Helgelandskysten. Han redegjør blant annet for begrepet «Helgelandsflint» og hvordan typen er alminnelig på Helgelandskysten og lengere mot nord, der den også finnes. Den mest tallrike flinttypen på Årbogen 1 ville antakelig bli klassifisert som Helgelandsflint: «grå flint av middels kvalitet».

Lys fin flint er med 498 gjenstander den nest mest benyttede flinttypen (28 %), og også den er anvendt til både redskap og flekker/mikroflekker. Andelen flekker vs andre gjenstander i lys fin flint er større enn i det grå materialet, med 8 %. Resten består av 84 % avslag, kun en kjerne som er bipolar, men også 11 kjernetilvirkningsavslag tilsvarende 2,4 %, og 5,5 % andre gjenstander.

De to andre finkornede typene, mørk fin flint

og bryozoflint, ser også ut til å ha vært foretrukket til flekke- og redskapsproduksjon. Mørk fin utgjør 3 % av det totale materialet, men innad i varianten er det 16 % flekker, 67 % avslag og fragmenter, 2 bipolare kjerner utgjør 3,5 %, 13,5 % annet. 2,5 % av flintmaterialet er bryozoflint, av dette igjen er 25 % flekker og 55 % avslag, ett plattformavslag utgjør 2 % og 18 % er andre typer funn. Det er ingen kjerner i bryozo, men et plattformavslag viser at det har vært innom en plattformkjerner i denne flintvarianten på lokaliteten.

Den hvite grove flinten kan også trekkes frem, da dette er en flintvariant som kun er funnet på Årbogen 1 ved Tjeldsundet. Den er grovkornet og nesten helt hvit og funnene kommer trolig fra den samme råstoffkilden, om ikke fra samme råstoffblokk. Hvit grov flint utgjør 12,9% av det samlede flintmaterialet. Funninventaret inneholder kjerner og kjerneprepareringsavfall, flekker og mikroflekker, samt sekundærbearbeidede redskaper. I tillegg er det funnet fragmenter av to kjerneøkser i dette råstoffet. Hvit grov flint kan se ut til å ha hatt en spesialisert funksjon på lokaliteten. Andelen av store avslag (>5 cm) er større enn for noen av de andre variantene, det samme gjelder størrelsen på flekkene. Gjennomsnittlig største mål (bredde) for flekkene i hvit grov flint er 1,8 cm. For alle andre flinttyper er det mellom 1,1 og 1,5 cm.

Nesten en fjerdedel av flintmaterialet har cortex, både avfallsmateriale, kjerner og redskaper. I den finkornede varianten mørk fin har nesten halvparten av funnene rester etter cortex, i bryozo, grå og heterogen har omtrent 30 % rester av cortex, i hvit grov er det 16 % og lys fin kun 7%. En stor andel av gjenstander med cortex på en lokalitet har blitt sett som en indikasjon på at en flintvariant var funnet lokalt eller medbrakt fra andre steder. En analyse av dette kan la seg gjøre ifølge Lotte Eigeland (2015, s. 109) dersom flinten er typeinndelt og satt i sammenheng med avslag under 2 cm og antall primær/sekundæravslag. Det er ikke rom for en slik analyse her, men til grunn for dette ligger det at knoller som er fraktet til lokaliteten, er testet og formet innledningsvis et annet sted. Lokalt råstoff kan man forventes at ble redusert primært på boplassen, dette gir distinkt teknologisk avfall. Videre antas det at knoller av medbrakt flint generelt var større og hadde mer stabil kvalitet

enn lokalt funnet råstoff (Eigeland, 2015, s. 108–109). Materialet fra Årbogen 1 er ikke systematisk registrert med tanke på primær/sekundæravslag, men mange av de andre relevante attributtene til en slik analyse foreligger.

Enkelte funn i andre råstoff enn flint viser at man har vært oppmerksom på disse, men ikke utnyttet de i noen stor grad. Det kan likevel nevnes at undervarianten av blandet kvartsitt, hvit grov kvartsitt, ligner den hvite grove flinten både i utseende og kornstørrelse.

Gjenstandsmaterialet

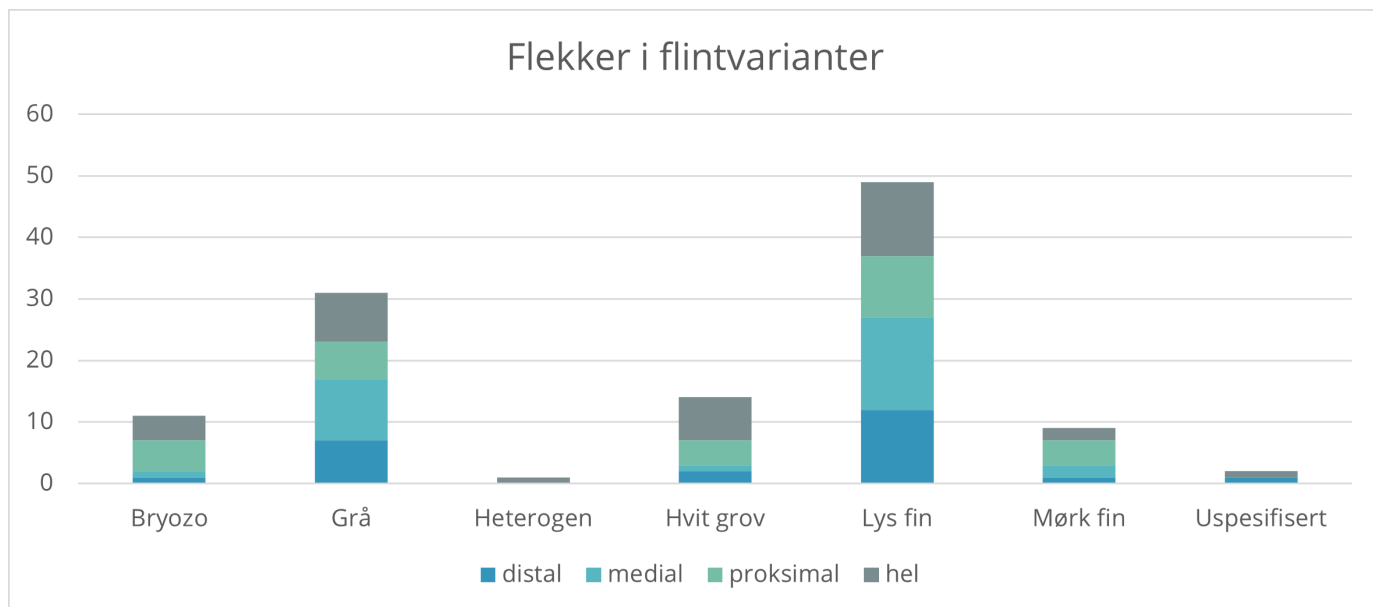
Avslagsmaterialet består av et par eksempler i kvartsitt, kvarts, bergkrystall og bergart, men hovedsakelig flint. En trend i flinten ser ut til å være at det er flere store avslag (over 5 cm) i de grovere flinttypene som hvit grov og grå, mens i de mest finkornede er det stor overvekt av avslag under 2 cm (for eksempel lys fin og mørk fin).

Samtlige redskap, kjerner og flekker var, som nevnt, laget i flint. Av redskap er det flest retusjerte avslag og flekker, deretter stikler. De sekundærttilvirkede redskapene er laget på både avslag og flekker. Redskapene som er funnet er i mange av tilfellene godt brukt og trolig forkastet, noe som forteller oss at de er brukt på stedet. Det er derimot få redskaper som fremstår som ubrukt. Det er identifisert to mikrostikler, men ingen mikrolitter eller redskaper med spor etter mikrostikkelteknikk. Mikrostiklene er i finkornede flintvarianter (bryozo og mørk fin). De to øksefragmentene er begge trolig fra kjerneøkser og er av hvit grov flint (Figur 6).

Flekker og mikroflekker

Flekkematerialet er i stor grad fragmentert, og kun 35 av de 117 flekkene er hele. I heterogen flint er det kun registrert en flekke, den er hel. I hvit grov flint er halvparten av flekkene hele, i de øvrige flintvariantene er andelen fragmenterte flekker høyere (Figur 7). Grå og lys fin flint skiller seg ut med en høyere andel medialfragmenter enn resten.

Størstedelen av flekkene er uten ytterligere tilvirkning. 15% har noen form av retusj. Det er ikke registrert bruksspor systematisk, men på mange av de uretusjerte flekkene er bruksspor observert. Andel retusjert og uretusjert flekker

Figur 7 Fordelingen av flekker på flinttype

kan sees i tabell 2.

Flekker i lys fin flint skiller seg ut, der 96 % av flekkene er uten retusj og på et stort antall av disse er det observert bruksspør (70 %). På nesten halvparten av de grå flekkene uten retusj er det også bruksspør, på de øvrige variantene er det mer sporadisk.

Når det gjelder bare mikroflekkene er 95% uten synlige spor av ytterligere bearbeiding etter at de var slått, en mindre andel har bruksspør. Over halvparten av mikroflekkene er i lys fin flint og det er god grunn til å se flekkematerialet i denne flintvarianten samlet. Mikroflekkene og flekker i lys fin flint ble trolig, i større grad enn de øvrige flekkene, slått med hensikt om umiddelbar bruk uten ytterligere tilvirkning. De kan også tenkes å være produkter fra ulike produksjonstrinn på samme kjerne (eller et utvalg kjerner i lignende flint).

Det er ikke gjort en systematisk analyse av flekkefragmentene, men ved en nærmere kikk på noen av midtfragmentene, så kan det se ut til at de er intensjonelt knekt. Denne tolkningen baseres på et par eksempler (Ts16090.185, 680 og 842) som har tydelig knusespor og negativt avslag (arr) på dorsal side av en tverrkant.

Kjerner

Alle flintvariantene har enkeltfunn som peker mot at det har foregått både produksjon av kjerner, og på kjerner på lokaliteten. Det er kun i bryozoflint det ikke er funnet kjerner spesifikt,

men her er det funnet en plattformskive som vitner om produksjon på en flekkekerne. I lys flint, der det er mye flekkemateriale, er det kun funnet en bipolar kjerne. De 11 plattformavslagene (kanter, skiver og preparering) viser likevel at det har vært arbeidet med plattformkjerner på lokaliteten i også denne flintvarianten. Bipolare kjerner er de vanligste på lokaliteten og på seks av de åtte bipolare kjernene kan man se rester etter plattform eller synlige flekkebaner på en eller flere sider (for eksempel Ts16090.371,382 og 453). Det er dermed sannsynlig at man har brukt bipolar teknikk som en strategi for å maksimalt utnytte råstoffet, og kanskje særlig på de mest finkornede variantene som lys og mørk fin flint. Bipolare kjerner er de vanligste på lokaliteten med åtte stykker i ulike flintvarianter. Til sammenligning er det fem plattformkjerner og to uregelmessige.

Også de øvrige kjernene fremstår som oppbrukte, og uten mulighet for ytterligere produksjon av flekker eller avslag med en bestemt form. Dette gjør at kjernene kan ha hatt en litt annen form underveis i produksjonsprosessen, enn det de har i dag. To av de resterende kjernene er uregelmessige og de fem siste er plattformkjerner. Et par av kjernene er registrert som trolig brukt til flekkeproduksjon, og et par til avfallsproduksjon på grunn av uregelmessige avspaltningsarr. Med tanke på at de også er oppbrukt, så er det ikke noe i veien for at de har startet som flekkekjerner og er avsluttet som

avslagskjerner eller bipolare kjerner. I materialet øvrig ser vi at det er produsert redskaper av både flekker og avslag.

Ser man på forholdet mellom flinttype og den produksjonen en kerne har vært benyttet til, ses det at alle de tre kjernene i finkornet flint opprinnelig har vært benyttet til flekkeproduksjon. Kjerner i grovere flinttyper har derimot vært benyttet både til flekke- og avslagsproduksjon.

Spor av teknologiske tradisjoner i flekke- og kjernematerialet

Hvis man skal se etter ulike teknologiske tradisjoner i materialet så kan formen på kjernen og utformingen av plattformen være viktig, det samme kan attributter i flekkematerialet. For eksempel så er regelmessighet i flekkene, rette linjer, få slagringer, slagbule i kombinasjon med leppe ved plattformkanten attributter som assosieres med trykkteknikk og østlig tradisjon (Sørensen et al., 2013 s. 24). Det samme gjelder for koniske flekkekjerner med fasettert plattform. Videre skal det gjøres et forsøk på å fremheve attributter i materialet fra Årbogen 1, som kan sees i en slik sammenheng.

I avsnittet over kan vi se at de fleste av kjernene har vært brukt til å produsere flekkemateriale, selv om formen på den oppbrukte kjernen ikke er konisk eller reglemessig lenger. Det er også funnet plattformavslag som direkte kan relateres til produksjon på flekkekjerner (som plattformskiver og kant- eller frontoppretting). Det er variasjon i utformingen av plattformene, tre kjerner har mulig glatt plattform, og tre har mulig fasettert plattform (dette kan være vanskelig å avgjøre på fragmenterte og oppbrukte kjerner). På 21 av de 29 kjernetilvirkningsavslagene er plattformen beskrevet, og syv har glatt plattform og 14 fasettert. Det er ikke systematisk registrert avslag fra fasettering av plattformen, da disse kan være vanskelig å identifisere, men det er trolig flere avslag i materialet som kommer fra tilvirkning og bearbeiding av kjerner med fasettert plattform.

Det er ikke gjort noen attributtanalyse på flekkematerialet, men det er beskrevet i katalogen der det var tydelige attributter. 24 av 43 mikroflekker og ni av 72 flekker beskrives som regelmessige. På de regelmessige flekkene er det notert leppedannelse på ni mikroflekker og 35 flekker, og liten slagbule på seks mikroflekker og

syv flekker. Det er dermed en rekke flekker og mikroflekker som i store trekk følger «oppskriften» hos Sørensen et al. (2013). Det må her gjøres oppmerksom på at dette er attributter som kan kobles til både trykkteknikk og til indirekte teknikk. Det er dermed ikke mulig å avgjøre om enkeltteksemplarer er slått med den ene eller den andre teknikken. Analysen må alltid basere seg på et samlet materiale. Funn av mikroflekker er heller ikke i seg selv bestemmende for om det har vært benyttet trykkteknikk på en lokalitet (Sørensen et al., 2013 s. 24). Dette er med andre ord kun en indikasjon på at teknikken er til stede i materialet. Den fine lyse flinten skiller seg ut som et råstoff der den foretrukne teknikken har vært trykkteknikk eller indirekte teknikk.

Det er også produsert flekker med direkte teknikk (enten myk eller medium hard), noen attributter som viser til dette er en uregelmessig kerne med to motstående plattformer, knuste plattformrester på flekkene, store uregelmessige flekker og dobbel slagbule, alle tegn på direkte teknikk. I dette materialet skiller den hvite grove flinten seg ut som et råstoff man har foretrukket å slå direkte på.

Funnspredning

Alle funn er gjort i sammenheng med teltringen (Figur 8). De fleste av funnene er gjort innenfor selve strukturen og rett øst-nordøst for denne, der den mulige hellelagte åpningen/ inngangen som er tolket inn (Figur 4). Dette gjelder for både råstoff og ulike gjenstandstyper (Figur 9, Figur 13 og Figur 11). De kategoriene som fremstår som noe mer spedt i strukturen er retusjerte avslag og lys fin flint. Disse har en utspredning som går noe utover den sentrale delen av teltringen.

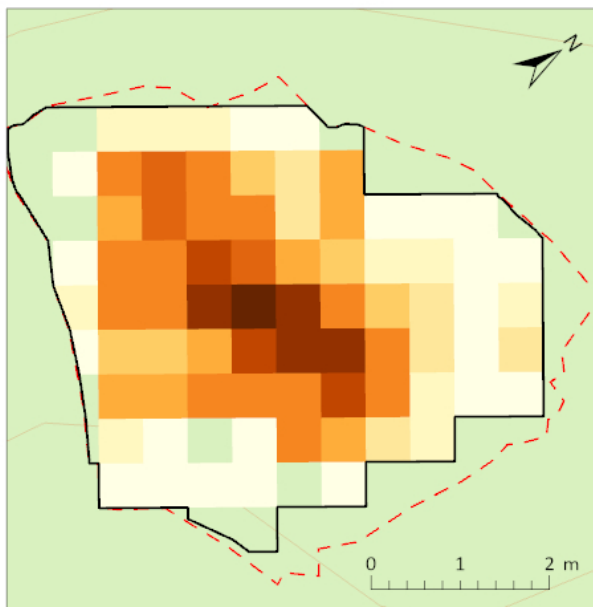
Sekundærbearbeidede gjenstander ligger med en konsentrasjon mot inngangspartiet, åtte av 13 stikler er funnet her, det samme med de to øksefragmentene og kniven. Alle tre borene er derimot funnet lengere inn i teltringen, og kjerner og kjernetilvirkning virker noe mer sentralisert. Dette kan kanskje tyde på at det ble utført ulike arbeidsoppgaver i ulike områder i inne i teltringen og ved, eller rett utenfor inngangspartiet. Varmepåvirket flint er konsentrert til et ganske lite område sentralt på den ryddede flaten, og indikerer antakelig at et ildsted har vært plassert her (Figur 12).

TOLKNING

TELTRINGEN

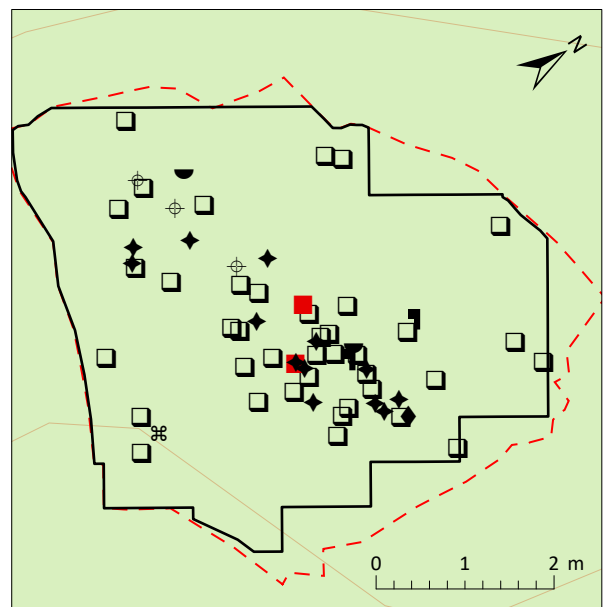
Det ble funnet rester av en enkelt teltring på Årbogen 1. Denne består av en ryddet flate på omtrent 9 m², med steinsetting rundt og et mulig hellelagt inngangsparti. Det ble ikke funnet rester etter ildsted i strukturen, men funn av varmpåvirket flint avgrenset sentralt på den ryddede flaten indikerer at det har vært et ildsted her. Ildstedet kan ha vært en bålpluss uten steinsetting, og det kan ha vært en bålgrøp med en steinpakning over der steinene holder på varmen. Disse steinene kan ha blitt flyttet inn og ut av teltet, og rett nord og øst for inngangen ble det observert steinansamlinger med små skjørbrante steiner. Over de funnførende lagene ble det dokumentert et eget lag som fulgte avgrensningen på teltringen. Dette kan være rester etter et organisk materiale som enten har dekket over gulvet, eller ha utgjort et etterlatt telt? Det kan også være natur, det ble ikke tatt prøver som kan belyse dette videre.

Den ryddede flaten fremstår ikke nedgravd, men de funnførende lagene stikker dypt sentralt på flaten. Dette tolkes som at flaten har vært ryddet kraftig før bosettingen, men også underveis slik som med de skjørbrante steinene. Kanskje ble det også brukt sand til å dekke over «skittent» gulv heller enn å rydde avfallet unna? Gulvet kan deretter ha blitt dekket med skinn eller lignende. Det er ikke tydelige spor etter rydding i funnspredningen heller, der man gjerne ser at avfallsmaterialet er skuflet inn mot sidene. Tvert imot er funnspredningen godt avgrenset til den ryddede flaten, noe som kan bekrefte teorien om at det har stått et telt på stedet, der teltveggene har fungert som avgrensning. Dette er også med å støtte opp om teorien om at det har vært ett enkelt opphold.

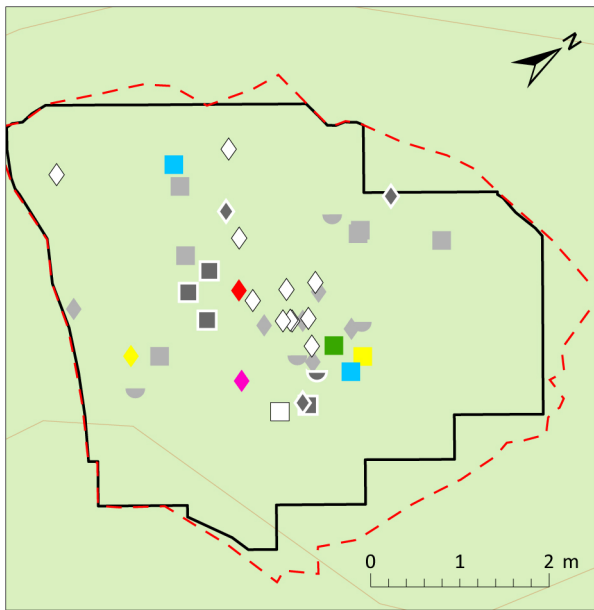
Avtorvet område	4 - 6	37 - 51
Utgravd område	7 - 10	52 - 66
1 - 3	11 - 14	67 - 111
	15 - 22	112 - 268
	23 - 36	

Figur 8 Funnspredningskart, alle funn fra Årbogen 1.

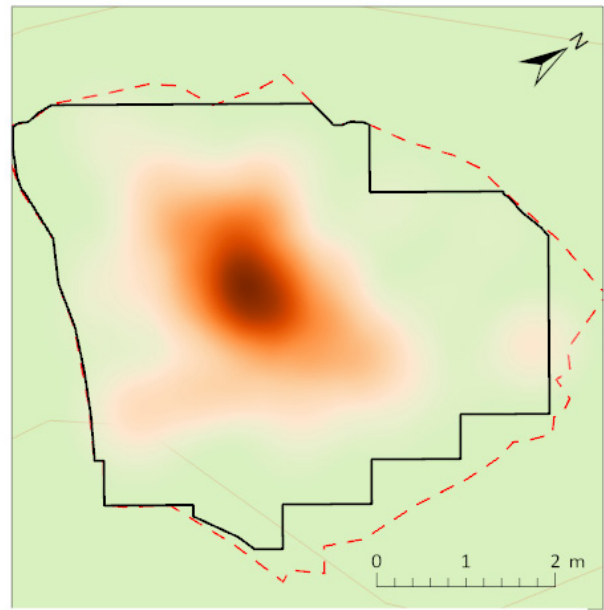

Avtorvet område	Kniv
Utgravd område	Mikrolitt
Avslag, retusjert	Oker
Bor	Skrapet
	Stikkel
	Øks

Figur 9 Funnspredningskart, sekundærtillvirkede gjenstander fra Årbogen 1.

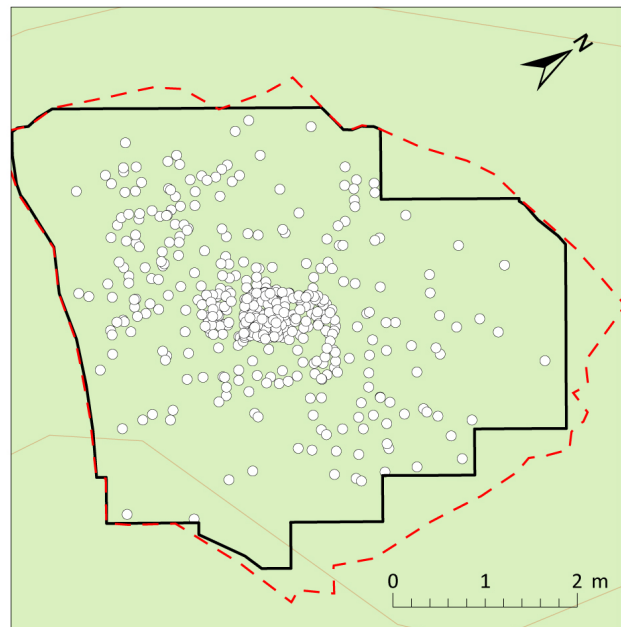
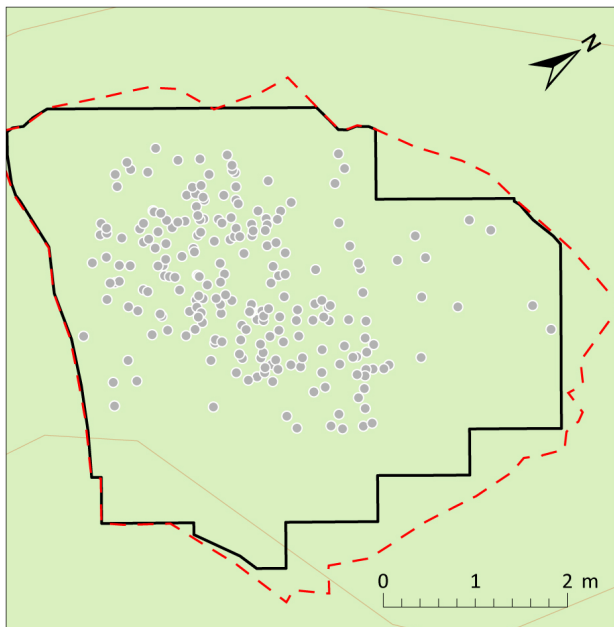
Avtorvet område	Bryozo
Utgravd område	Hvit grov
Kjerne	Lys fin
Plattformavslag	Heterogen
Frontfornyning	Grå
Mørk fin	Uspesifisert

Avtorvet område	Varmepåvirket flint
Utgravd område	Lite
	Mye

Figur 10 Funnspredningskart, kjernetilvirkning, Årbogen 1.

Figur 12 Funnspredning varmpåvirket flint fra Årbogen 1.

Avtorvet område	Utgravd område	Hvit grov	Lys fin

Figur 11 Funnspredning på to utvalgte flintvarianter: hvit grov og lys fin flint fra Årbogen 1.

BOSETTING OG TEKNOLOGISK TRADISJON

Funnmaterialet er som nevnt konsentrert innafor den ryddede flaten og steinsirkelen og ved og rett utenfor inngangspartiet. Dette viser at alle aktiviteter har foregått inne i eller umiddelbart foran teltet. Det kan argumenteres for at det utgravde området ikke strekker seg så langt utenfor teltringen i noen retninger, men flaten var godt avgrenset i terrenget og mesteparten av det flate partiet ble undersøkt. Annen aktivitet må i tilfelle ha foregått i et skrånende terreng.

Det vanligste råstoffet i funninventaret er flint, et råstoff som kun kan finnes naturlig i området som flintknoller i strandsonen. Det meste av flinten, med unntak av de hvite grove, har en stor andel cortex på både avslag og redskaper. Det er ikke gjort en systematisk registrering av primær og sekundæravslag, men tilstedeværelsen av cortex antyder at det har vært åpnet knoller på lokaliteten. Materialet er også til stor del veldig smått, det finnes lite som måler over 5 cm i størrelse. Dette kan stemme med en tolkning om at flinten som er benyttet er funnet lokalt. Dette forklarer også variasjonen i flintmaterialet. Den hvite grove varianten skiller seg som nevnt ut, her er materialet generelt større og det er mindre cortex til stede. Materialet er også såpass ensartet at det kan komme fra en eller et par ulike råstoffknoller/blokker. Det er mulig at denne flintvarianten har vært medbrakt til lokaliteten og er både funnet og primærtilhugget et annet sted.

Veldig grov flint har ifølge Lotte Eigeland (2015, s. 48) tidligere blitt oppfattet som flint av dårlig kvalitet, men Eigeland selv beskriver at den «kan fylle andre funksjoner enn fin, sprø flint». Dette stemmer godt overens med funnene fra Årbogen 1, hvor den hvite grove typen ser ut til at ha vært foretrukket til produksjon av økser og andre store redskaper.

Når det kommer til selve funninventaret så er flekkene det mest fremtredende, sammen med bruken av flint som primærråstoff. Selv om det ikke er gjort en teknologisk attributtanalyse på materialet, så har vi i analysen sett at det finnes attributter i materialet (på flekker og kjernematerialet) som peker mot to ulike spesifikke teknologier; trykkteknikk eller

indirekte teknikk og direkte myk eller medium hard teknikk. I tillegg har det vært en utbredt avslagsteknologi til stede på boplassen og mange av de sekundærbearbeidede redskapene er laget på avslag og ikke flekker.

Spesielt i de mest finkornede flintvariantene som lys fin flint, så har vi identifisert kjerne og flekkemateriale som indikerer bruk av trykkteknikk eller indirekte teknikk. Produksjon av flekker med trykkteknikk fra kjerner med fasettert plattform er en aktivitet, som kjennes fra lokaliteten Sujala i Finland. Her ble det for første gang dokumentert overførsel til Lappland av teknikken, som relateres til The Post-Swiderian Complex, og har opphav i Baltikum og det Nordrussiske område (Rankama & Kankaanpää, 2008). Teknikken er også dokumentert på en rekke andre lokaliteter i Nord-Norge og minimum så langt syd som på Skogsveien, Tjong i Nordland (Sørensen et al., 2013; Rankama & Kankaanpää, 2008; Manninen et al., 2021; Damlien et al., 2021).

Den andre teknologiske tradisjonen, direkte myk eller medium hard teknikk på ensidige kjerner med glatt plattform, som forbindes med grupper som har et opphav lengere mot syd i Skandinavia (Fuglestedt, 2012, s. 7; Berg-Hansen, 2017, s. 230). Det er spesielt på materialet i hvit grov flint at attributter assosiert med denne teknikken er observert, karakterisert ved store, kraftige flekker slått fra kjerner med motstående plattformer.

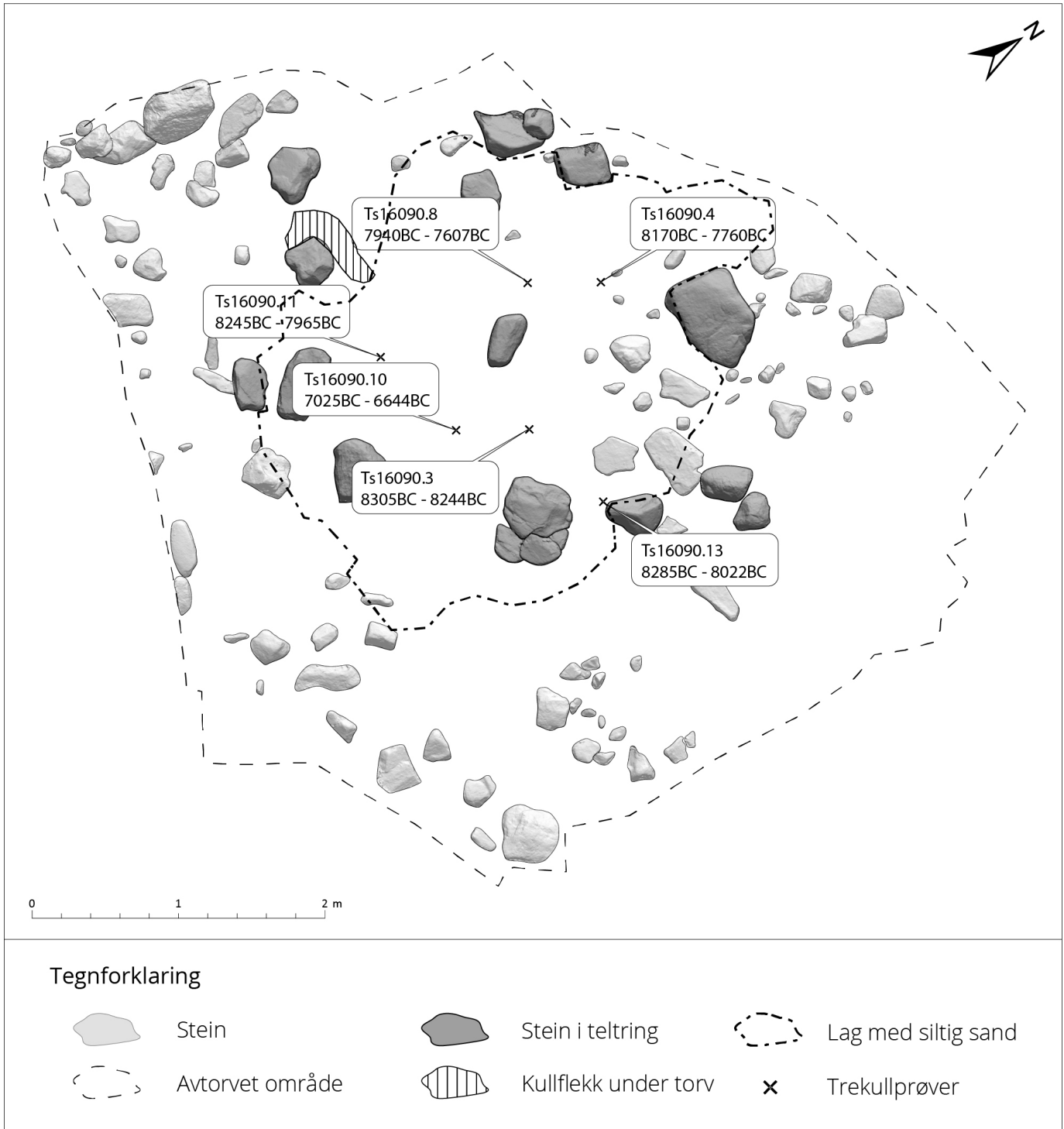
Når det kommer til redskapsinventaret så er en liten andel av flekkene retusjert, mens de fleste ikke er det. Det er også vanligere å finne fragmenterte flekker enn hele, noe som kan skyldes at de er tynne og knekker lett, men en annen tolkning går ut på at man har knekt opp flekkene intensjonelt. Det er vanlig å se for seg at spesielt mikroflekkene har vært satt sammen i komposittredskaper der de sammen utgjør en egg eller en pil, dette kan også være tilfellet med medialflekkene. Flekkene har trolig vært brukt til en rekke oppgaver, men det er få som er sekundærbearbeidet og færre som er omarbeidet til formelle redskaper.

Det vanligste formelle redskapet er stikler, de fleste produsert på avslag. Dette er redskap ofte sett i sammenheng med bearbeiding av bein, og på Årbogen 1 har vi en konsentrasjon av disse rett ved teltåpningen, sammen med kniven og retusjerte avslag. I dette området finner vi

også en del andre rester etter produksjon av redskaper. Funnspredningen antyder at man har brukt området mellom ildstedet og teltåpningen til arbeidssone. Kanskje kan dette tolkes som at lokaliteten var brukt i løpet av den lyse tiden, og i en periode der det ikke var så kaldt?

Det er både produsert og brukt redskaper på lokaliteten, men det kan se ut til å «mangle» både redskaper og kjerner i funninventaret. Dette tolkes i stor grad som at redskaper ble

produsert for å brukes både på lokaliteten og for å medbringes til andre lokaliteter. For kjernene sin del tolkes dette som at man hadde med seg et verktøysett med knakkesteiner og kjerner til lokaliteten, det man trengte ble produsert og verktøysettet ble med videre på ferden. Kjernene kan kun spores igjennom avfallsmaterialet. De kjernene vi finner er oppbrukt og forkastet. Dette sammen med funnmengden og det faktum at de funnførende lagene var tykke men ensartede,

Figur 13 Kart med dateringer fra teltringen.

viser til at det trolig kun har vært ett opphold på denne lokaliteten. Lengden på oppholdet er det litt vanskeligere å si noe om, men andelen trolig manglende kjerner og de tykke funnførende lagene antyder at man har oppholdt seg her over en tid, men trolig ikke over en lengre periode.

DATERING

Lokaliteten ligger 50 moh. og i følge de nye strandlinjekurvene utarbeidet av NGU i samarbeid med prosjektet tilsvarer dette ca 8000 f.Kr. (10 000 kcal BP). Strandlinjekurven som da benyttes er den for Tjeldsundet. Kurven er bratt fra ca 7000 f.Kr. (9000 kcal BP) og bakover, og det må ha vært store endringer i landskapet i løpet av denne perioden.

Dateringene fra Årbogen ligger innafor tidsrommene 6644-7025 f.Kr og 7607-8305 f.Kr (Figur 13). Det siste tidsrommet sammenfaller best med det littiske materialet. Ved 8300 f.Kr. antyder strandlinjekurven at lokaliteten var under vann eller i strandsonen, men som nevnt, er kurven bratt i dette tidsrommet og vannet har trukket seg raskt tilbake. Det er uansett all grunn til å tro at boplassen var plassert nært strandlinjen, og at Tjeldsundet var viktig, både som ferdselsåre og for ressurser. Plasseringen i landskapet har sikret god sikt utover sundet fra lokaliteten.

Menneskene som bosatte seg på Årbogen i første del av steinalderen var mobile folk, trolig med kjennskap til teknologiske tradisjoner både øst- og sørfra. Med sitt, relativt sett, komplette og godt romlig avgrensede funninventar er Årbogen 1 godt egnet for videre analyser av teknologiske tradisjoner og redskapsbruk i Nord-Norge i denne tidsperioden. Lokaliteten egner seg også til å se på perspektiver innenfor erverv, bosettingsmønster og boplassorganisering, samt lokaliseringsfaktorer.

Lokaliteten kan øke kunnskapen om perioden og sees i sammenheng med det rike materialet som er samlet inn fra perioden de siste årtiender i Troms og Finnmark bl.a. de store utgravningene på Tønsnes (Gjerde & Hole, 2013) og Melkøya 2001 og 2002 (Hesjedal et al., 2009), samt på flere mindre lokaliteter, som for eksempel Stangnes Syd i Harstad k. (Nergaard og Oppvang, 2014), i Nordland og Nord-Trøndelag; bl.a. Mohalsen på Vega (Bjerck et al., 2016), Kvefsnhaugen (Breivik, 2009) og Tjong, Rødøy kommune (Simonsen, 1996).